

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Veli Pekka Toropainen
TITLE	Menneisyyden ääniä: Piikana 1600-luvun Turussa
YEAR	2025
VERSION	Author's accepted manuscript
CITATION	Toropainen, Veli Pekka 2025: Menneisyyden ääniä: Piikana 1600-luvun Turussa. - Aninkainen 29 (2): 20-21.

Menneisyyden ääniä: Piikana 1600-luvun Turussa

Turussa elettiin 1600-luvulla yhteisössä, jossa jokaisella aikuisella tuli olla työ, joka takasi hänelle elannon. Porvaristolla ja muilla vakituksissa ammatissa olleilla oli turvattu toimeentulo, vaikkakin joskus niukka. Näiden ryhmien ulkopuolelle jäi joukko naisia, jotka tekivät pätkätöitä elantonsa eteen. Heidän määränsä koko aikuisväestöstä oli peräti 15–20 %, josta valtaosan muodostivat piiat.

Turkulaiset piiat rekrytoituivat kaupungissa syntyneitä nuorista ja lähes aina vielä naimattomista naisista. Lisää heitä tuli Turun markkina-alueelta Varsinais-Suomesta, Satakunnasta, Hämeestä ja Uudeltamaalta. Tulijoita oli kauempaakin, kuten vuonna 1669 veromestari Olof Norlanderilla palvelut piika Margareta Johansdotter, joka oli syntyisin Torniossa. Piikoja saapui Turkuun myös Ruotsin valtakunnan muista osista, kuten Tukholmasta, Kalmarista ja Tallinnasta.

Piian palveluskausi talossa kesti yleensä yhden vuoden syksyn Mikon päivästä laskien. Pesti voitiin ottaa myös puoleksi vuodeksi, vain joiksikin kuukausiksi tai kesän kiireisimmäksi työajaksi kesäpiian pestinä. Margareta Knutsdotter on tyypillinen esimerkki piian saamasta vuosipalkasta. Hän pestautui vuonna 1640 porvari Johan Hassun palvelukseen ottamalla pestirahan käteensä porvarilta. Palkaksi hänelle luvattiin kymmenen kuparitaalaria, joka oli lehmän hinta. Lisäksi isäntä antoi hänelle palkanosana kengät sekä liinavaatteet paidan, sukat, huivin ja esiliinan. Margaretalla oli jo säästöjä edellisistä palveluspaikoista, ja hän lainasi porvarille niitä.

Piikominen kuului nuoren ihmisen elämään, sillä vain varakkaampien perheiden tyttäret avioituivat suoraan isänsä kodista miehelään, jos aina hekään. Monien porvareiden tyttäret, jotka olivat jo saaneet perintönä oman talon vanhempien kuoltua, astuivat silti palvelukseen. Näin määräsi laki. Vuonna 1664 annetun palkollisasetuksen mukaan jokaisen ilman elinkeinoa olevan oli astuttava toisen palvelukseen. Ruotsin valtakunnassa ei terveen työkykyisen ihmisen sallittua olla tuottamaton, sillä valtakunnassa oli pulaa työväestöstä. Turussa henkikirjat osoittavat kaupungissa olleen jatkuvasti naisenemmistön, sillä miehiä tarvittiin suuria määriä armeijaan.

Säästäväinen piika ansaitsi muutamassa vuodessa mukavan pesämunan avioliiton solmimista silmällä pitäen. Viiden vuoden palkalla 50 kuparitaalarilla pystyi ostamaan vaatimattoman kaupunkitalon kaikkine rakennuksineen. Kun aviomies lisäsi summaan omat säästönsä, pääsi nuori perhe ammatinharjoituksessaan vauhtiin. Turussa ei ollut mahdotonta sekään, että porvaristaustaisella piialla oli itsellään piika. Tällöin piian piika kutoi esimerkiksi kangasta, joka myytiin Tukholmaan. Vuoden aikana kudotusta kankaasta piikaemäntä saattoi saada 70 kuparitaalarin voiton, kun hänen piikansa palkka ja rahtikustannukset oli vähennetty koko kankaan myyntisummasta.

Piian työt liittyivät tavallisimmillaan kotitöihin lasten vahtimiseen, ruoan valmistukseen, siivoamiseen, vedenkantoon, karjanhoitoon ja yleensä emännän antamien ohjeiden noudattamiseen. Piikojen tehtävät paljastuvat Turun oikeusistuinten pöytäkirjoista silloin, kun tapahtui jotakin poikkeavaa. Niinpä porvari Petter Knobbertin piika Anna Mattsdotter sai

vuonna 1674 tappelussa vammoja mentyään emäntänsä kanssa noutamaan vettä Karjakadun (nyk. Uudenmaankadun) Vuorikaivosta. Anna ja talonmiehen vaimo Märta Jonasdatter kiivailivat likaantuneesta ämpärin köydestä niin, että oikeus langetti heille sakkoja.

Henkikirjoihin merkittiin vuosittain 350–450 piikaa. Tavallisimmin heitä oli vain yksi taloudessa, mutta eniten naistyövoimaa tarvitsevilla, kuten kankureilla, heitä saattoi olla poikkeustapauksessa viisikin. Vasta oikeuksien tuomiokirjat paljastavat, että monilla heistä oli kotitöistä poikkeavia tehtäviä. Jotkin heistä toimivat isäntäperheensä valmistamien tuotteiden myyjättärinä. Esimerkiksi värjäri Staffan Munieun vaimon Agneta Thomasdotterin piika Karin Mattsdatter myi vakasta emännän kanssa leipomiaan leipiä markkinapäivinä. Piika saattoi palvella myös myyjättärenä isäntänsä kauppapuodissa, jolloin hän oli taloudellisessa vastuussa kauppatavaroista.

Turussa oli lukuisia eritasoisia kellareita, krouveja ja kapakoita, joissa naiset palvelivat kellaripiikoina tarjoilemassa juomia ja ruokaa. Esimerkiksi pormestarin tytär Elisabet Salkolla oli nk. Mutterin krouvi, jossa hän palveli asiakkaita yhdessä piikojensa kanssa.

Veli Pekka Toropainen

Menneisyyden ääniä: Piikana 1600-luvun Turussa. *Aninkainen*. Turun Seudun Sukututkijat ry:n jäsenlehti 2/2025, s. 20–21. Vuosikerta 29, Turku.